

edu
CAC

EL SISTEMA SEXE-GÈNERE A LES PANTALLES
ITINERARI TRANSVERSAL | PERSPECTIVA DE GÈNERE

PERSPECTIVA DE GÈNERE | El sistema sexe-gènere a les pantalles

PRESENTACIÓ DE L'ITINERARI	3
INTRODUCCIÓ	5
OBJECTIUS.....	6
MATERIALS NECESSARIS	7
ÀMBITS COMPETENCIALS	7
PROPOSTA DE TEMPORITZACIÓ	7
SISTEMA D'IMPLEMENTACIÓ	8
ESTRUCTURA DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA.....	9
ACTIVITAT 1. ANEM MÉS ENLLÀ	11
ACTIVITAT 2. ENS IDENTIFIQUEM	13

ITINERARI TRANSVERSAL | El sistema sexe-gènere a les pantalles

Itinerari transversal | Perspectiva de gènere

En el món actual, les dones estan aconseguint presència en espais i àmbits que en els últims segles els hi havien estat formalment prohibits. I, d'entre aquests àmbits, el món audiovisual i de les comunicacions no n'és una excepció. Segons el *Llibre blanc de la professió periodística*, publicat el 2006, a les facultats de comunicació catalanes les alumnes ja eren un 70% de l'alumnat total, però... Què succeeix després? A l'hora de traspasar aquestes dades al món laboral, la presència de les dones en el sector cau sorprenentment. Segons la [Memòria del Col·legi de Periodistes de Catalunya](#), el 2013 les dones representaven poc més d'un terç, el 37,1%, dels professionals en el sector periodístic a Catalunya.

Amb aquest itinerari transversal us proposem, doncs, analitzar on estan i on no estan les dones en els mitjans de comunicació, però també anar més enllà reflexionant sobre quins són els **motius de la seva presència o absència**.

Preguntant-nos, quan hi són, **com apareixen reflectides en les pantalles?** Quin tipus de dones reproduïxen els diversos canals? Hi ha dones darrera les càmeres? I en els consells de redacció? És representatiu un debat televisiu en el què només hi participen homes? És necessària la mirada femenina en el món audiovisual? Què pot canviar el fet que hi hagi dones treballant en aquest sector? I també, quin ús estan fent de les tecnologies de la comunicació dones i homes? Les utilitzem i ens afecten de la mateixa manera?

Aquest itinerari us proporcionarà eines per treballar amb l'alumnat els mitjans de comunicació des d'una perspectiva més completa, perquè si dones i homes som, respectivament, el 50% de la humanitat, una anàlisi que obvia la presència de les dones en qualsevol àmbit és una anàlisi a mitges. Per contrarestar aquesta ambigüitat, proposem treballar amb **perspectiva de gènere**.

Què és la perspectiva de gènere?

La perspectiva de gènere és un terme que fa referència a la consideració de les **diferències entre homes i dones** en un àmbit o una activitat determinats. Treballar des d'aquesta perspectiva no implica, per tant, analitzar només l'experiència de les dones, sinó observar on i com s'ubiquen ambdós sexes.

Fins fa relativament pocs anys, les notícies, els discursos, el llenguatge, els estudis científics, la història, etc., no tenien en compte si el que estaven exposant feia referència només a homes, només a dones, o a dones i homes. Quan tot s'exposa des d'una subjectivitat teòricament neutra el que acaba passant és que s'invisibilitza la realitat de les dones i s'universalitza la dels homes, com si aquesta fos única per a tot el gènere humà.

Apostem, doncs, per desconstruir aquestes pràctiques parcials i treballar des d'una perspectiva plural, que vulgui i pugui saber a qui es representa en cada moment i per què.

Com funciona l'itinerari?

Amb aquest itinerari transversal us proposem treballar les unitats didàctiques eduCAC amb un fil conductor: la perspectiva de gènere. Hi trobareu **proposades específiques per complementar el treball de les unitats didàctiques** posant el focus en l'anàlisi dels mitjans de comunicació de la perspectiva de gènere. Per fer-ho, us proposem que observeu la **infrarepresentació de les dones en els mitjans de comunicació**, que constateu la **manca de referents femenins en el nostre imaginari cultural** i que reflexioneu sobre la influència dels **estereotips sexistes** en les nostres vides, molts dels quals reproduïts a través de la publicitat.

Propostes per treballar la perspectiva de gènere a les unitats didàctiques

Unitat didàctica | De què parlem?

L'agenda temàtica dels mitjans de comunicació i el seu impacte sobre la nostra visió del món.

Qui ens parla?

Us proposem passar de l'agenda temàtica a les presències i les absències de les dones als mitjans de comunicació. I és que si la cobertura o el silenci de determinats temes als mitjans influeix en la visió del món, com ens afecta la infrarepresentació de la dona?

Unitat didàctica | Personatges

La influència dels personatges, tant els de ficció com els sorgits de les xarxes, sobre la nostra identitat i la nostra visió del món.

Sistema sexe-gènere a les pantalles

Us proposem analitzar, també, la manca de referents femenins en el nostre imaginari cultural i com els mitjans de comunicació hi tenen molt a veure. Com es reproduïxen les figures 'home' i 'dona' a les pantalles? Com això condiciona la nostra manera de ser?

Projecte d'aula | Anunciem valors

Creació d'un anunci amb l'objectiu d'incitar a la reflexió i fer visibles valors, causes o problemàtiques que creiem importants.

Anuncis NO sexistes

Per crear un anunci que fomenti valors com la igualtat entre les persones, primer cal ser capaç de detectar els prejudicis i els estereotips en els missatges publicitaris. Crearem un anunci lliure de sexisme i contra la discriminació.

PERSPECTIVA DE GÈNERE | EL SISTEMA SEXE-GÈNERE A LES PANTALLES

Si demanem al nostre alumnat que ens parli dels seus ídols o referents, quants nois i quantes noies citaran? Tots i totes podem tenir referents masculins i femenins indistintament? O encara hi ha rols que s'associen únicament a un determinat sexe? De fet, tenim referents femenins?

En un moment en què als personatges tradicionals de ficció s'hi estan sumant personatges públics que seguim a les xarxes socials, en el nostre dia a dia, i que ens resulten més propers i reals que mai, cal que ens pensem a pensar com construïm la nostra identitat i, dins d'aquesta, també la nostra identitat de gènere.

Us proposem treballar amb el vostre alumnat “el sistema sexe-gènere” d’una forma fàcil i propera, a través dels seus personatges preferits i ídols, tot parant-nos a pensar si avui en dia, realment, podem escollir com volem ser i què volem fer a la vida independentment del sexe amb el que hem nascut o si encara hi ha uns patrons de comportament que ens fan molt difícil expressar-nos amb total llibertat. Oferim a l’alumnat l’oportunitat de plantejar-se què l’influència i com vol ser, anant més enllà del gènere.

OBJECTIUS

- Utilitzar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació i les TIC, per obtenir, interpretar i elaborar informacions i opinions.
- Ser capaços d'explicar, amb les seves paraules, què és el sistema sexe-gènere, què és un personatge de ficció i quin paper juguen els estereotips en la seva construcció, especialment els estereotips masculins i femenins.
- Observar i analitzar perquè les dones o personatges femenins no acostumen a ser protagonistes, sinó personatges complementaris.
- Entendre que darrere el perfil de personatges públics com els *influencers* o els *youtubers* també hi ha un relat.
- Potenciar una actitud activa i una mirada crítica en el seu entreteniment a través dels mitjans de comunicació i d'internet.
- Prendre consciència de com poden influenciar els personatges de ficció o els personatges públics en la construcció la nostra identitat, actituds i escala de valors.
- Ser capaços de treballar i d'assolir objectius en grup, així com debatre tot aportant i justificant les pròpies opinions.
- Potenciar els valors de respecte, diàleg, responsabilitat i cooperació a través dels debats i el treball en equip.

MATERIALS NECESSARIS

- Guia per al professorat
- Projector a l'aula
- Pissarra o suport digital
- Ordinadors amb accés a internet
- Vídeo del programa 'Oh, my goig'
- Fotocòpia article d'opinió

ÀMBITS COMPETENCIALS

- Àmbit lingüístic
- Àmbit tecnològic
- Àmbit social
- Àmbit artístic
- Àmbit de cultura i valors
- Àmbit digital
- Acció tutorial

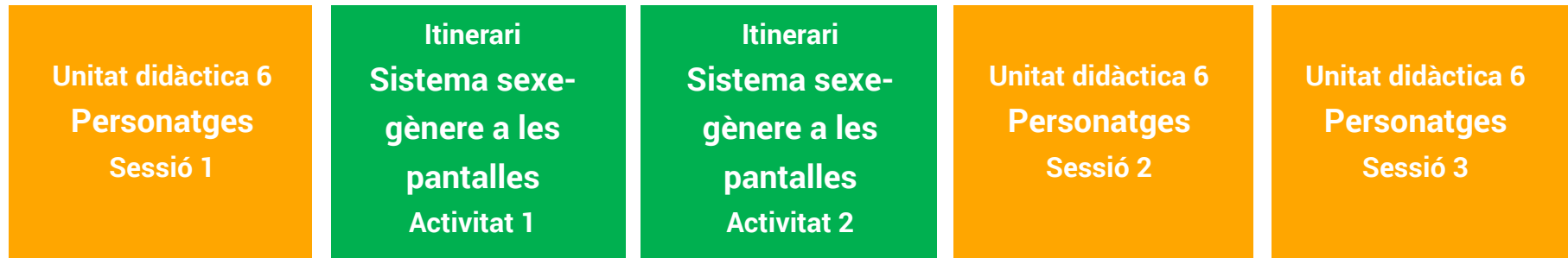
PROPOSTA DE TEMPORITZACIÓ

2 sessions d'1 hora

SISTEMA D'IMPLEMENTACIÓ

Per implementar aquesta proposta didàctica de l'itinerari transversal, us recomanem dur-la a terme en relació a la ['Unitat didàctica 6. Personatges'](#). Així podreu treballar la perspectiva de gènere a través de la identificació de l'alumnat amb els seus personatges preferits i referents habituals.

Treballarem el sistema sexe-gènere i com es reproduïxen els estereotips als mitjans de comunicació a través de la construcció de personatges i dels referents que hi trobem a les pantalles.

ESTRUCTURA DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA

ANEM MÉS ENLLÀ

Activitat 1 / Durada orientativa: 1 hora

PROPOSTA D'ACTIVITATS				
DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS		MATERIALS I RECURSOS	ORGANITZACIÓ A L'AULA	DURADA ORIENTATIVA
Activitats de desenvolupament	<p>Activitat 1: Anem més enllà</p> <p>1.1: Recuperem el joc de personatges</p> <p>Complementarem la sessió 1 de la UD 6 reprenent els resultats del 'joc dels personatges' i reflexionar sobre els referents escollits pel grup classe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Graella de personatges de la sessió 1 de la UD6 'Personatges' Pissarra o suport digital per escriure els resultats 	Disposició habitual	30'
	<p>1.2: Reflexionem sobre un cas concret</p> <p>Treball sobre els protagonistes masculins i els femenins a partir d'un article d'opinió sobre la sèrie 'Merlí', de TV3.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Guia per al professorat Fotocòpia de l'article d'opinió proposat 	Disposició habitual	30'

ENS IDENTIFIQUEM

Activitat 2 / Durada orientativa: 1 hora

PROPOSTA D'ACTIVITATS				
DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS		MATERIALS I RECURSOS	ORGANITZACIÓ A L'AULA	DURADA ORIENTATIVA
Activitat inicial	Breu repàs dels conceptes treballats fins ara.	<ul style="list-style-type: none"> Guia per al professorat 	Disposició habitual	5'
Activitats de desenvolupament	<p>Activitat 2: Ens identifiquem</p> <p>2.1: Estereotips femenins i masculins</p> <p>Reprenem la taula de l'apartat 1.1 de la UD 6 i la complementem amb dues columnes: estereotips masculins i estereotips femenins.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Guia per al professorat Pissarra o suport digital per escriure els resultats 	Disposició habitual	30'
	<p>2.2: Desmuntant el sistema sexe-gènere</p> <p>Mirem un vídeo del programa "Oh my goig".</p>	<ul style="list-style-type: none"> Guia per al professorat Projector a l'aula Accés a internet Vídeo proposat 	Disposició habitual	15'
Proposta de síntesi	<p>2.3: Reflexió conjunta</p> <p>Definim i reflexionem conjuntament sobre els conceptes plantejats al vídeo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pissarra o suport digital 	Disposició habitual	10'

Un cop desenvolupades aquestes propostes didàctiques, us proposem que continueu amb el treball de la **'Unitat didàctica 6: Personatges'**, de manera que pugueu desenvolupar les activitats proposades a la unitat treballant amb perspectiva de gènere!

ITINERARI TRANSVERSAL | PERSPECTIVA DE GÈNERE EL SISTEMA SEXE-GÈNERE A LES PANTALLES

Us proposem endinsar-vos en la **'Unitat didàctica 6: Personatges'** des de la perspectiva de gènere. Per fer-ho, complementarem el treball que es planteja en la sessió 1 de la Unitat 6 amb les propostes didàctiques que trobareu a continuació. I és que per treballar la construcció de personatges i entendre fins a quin punt ens influencien els referents que trobem a les pantalles i els missatges i valors que ens transmeten, és important prendre consciència dels **estereotips del sistema sexe-gènere**.

ACTIVITAT 1. ANEM MÉS ENLLÀ

1.1. Recuperem el joc de personatges

Abans de començar a **treballar els personatges amb perspectiva de gènere**, haurem introduït el tema dels personatges i la seva influència sobre nosaltres. Continuarem el treball de la **Unitat 6 | Personatges** recuperant els resultats del joc d'aula proposat a la unitat, en què l'alumnat ha d'escollir personatges i jugar a endevinar-los. Tornarem a escriure a la pissarra els personatges escollits i demanarem als alumnes que es fixin en la llista que han fet i observin **quants dels personatges són nois i quants són noies**. Seguidament, demanarem que es fixin en si els nois van assenyalar algun personatge que no fos "masculí" i si les noies en van assenyalar algun que no fos "femení".

A tenir en compte...

Probablement ens trobarem que les noies són més capaces de sentir-se representades amb personatges masculins que a la inversa. Això acostuma a ser així perquè la gran majoria de personatges protagonistes o importants que trobem tant en pel·lícules, com en sèries o videojocs, o bé són homes o bé representacions masculines. En canvi, **els personatges femenins acostumen a presentar-se com a secundaris o complementaris i, sovint, estan ressaltats des del vessant sexual/sensual**.

Aquesta creació estereotipada que fins ara ha regnat en el món audiovisual, cinematogràfic i cultural provoca que a l'hora de buscar referents, conscient o inconscientment, per trobar personatges amb una personalitat completa o percebuts com importants, les noies sovint troben més referents masculins: des d'herois o aventurers fins a científics, metges, advocats, etc. Per això, sovint s'acaben identificant amb aquests personatges sense ni plantejar-se quin sexe tenen. En canvi, aquesta mateixa situació dificulta que els nois puguin sentir-se identificats amb personatges femenins, ja que aquests tendeixen a estar estancats en papers secundaris i/o hipersexualitzats.

PERSPECTIVA DE GÈNERE | El sistema sexe-gènere a les pantalles

Tenint en compte això, podeu observar quina situació s'ha donat a la vostra aula i plantejar a l'alumnat les preguntes següents:

- Per què considereu que les noies poden tenir referents masculins i femenins indistintament o, fins i tot, només de masculins, mentre els nois és pràcticament impossible que citin referents femenins?
- Us heu parat a reflexionar alguna vegada sobre com els personatges compleixen uns rols absolutament diferenciats segons si són homes o dones?
- Esteu d'acord amb aquesta diferenciació tan marcada? Creieu que respon a la realitat actual sobre com vivim dones i homes a la nostra societat?

1.2. Reflexionem sobre un cas concret

Un exemple molt fàcil per veure com d'integrat i naturalitzat tenim en el nostre cap que els personatges protagonistes siguin sempre homes, mentre les dones o noies actuen com a complements o apareixen en trames secundàries, és la coneguda [sèrie "Merlí", de TV3](#). Demaneu al vostre alumnat que indiquin quins són els personatges principals i quins els secundaris d'aquesta sèrie. En cas que citin algun personatge femení com a principal, proposeu que el comparin amb els protagonistes masculins i que es plantegin què sabem realment d'aquest personatge o quin paper fonamental ha jugat a la sèrie. Podeu vertebrar-ho amb preguntes com:

- Coneixem els seus pares?
- Sabem on viu?
- Quines són les seves preocupacions? I les seves virtuts?
- A quants capítols ha aparegut com a "protagonista"?

Un cop obert el debat, podeu llegir a l'aula l'article ["L'enorme penis d'en Merlí"](#), de la Mònica Planas, publicat al diari *Ara*. A continuació, demaneu al vostre alumnat si estan d'acord amb les reflexions que planteja l'autora o no, i que ho argumentin.

Si la majoria dels vostres alumnes no coneixen la sèrie *Merlí*, podeu desenvolupar aquesta activitat al voltant d'una altra sèrie que hagin vist o estiguin veient tots i totes, és a dir, que sigui escollida majoritàriament.

En aquest cas, abans de fer la lectura de l'article proposat, és important que l'alumnat contextualitzi la sèrie: [quan es va emetre, de què tracta, quins personatges hi podem trobar, etc.](#) A continuació, llegiu l'article de Mònica Planas a classe i, seguidament, demaneu al vostre alumnat si, pensant en la sèrie que han escollit i en les reflexions exposades per Planas, es dona un fenomen semblant al que planteja l'autora respecte *Merlí*. Podeu preguntar-los-hi:

PERSPECTIVA DE GÈNERE | El sistema sexe-gènere a les pantalles

- Qui són els personatges principals de la seva sèrie? Són nois o noies?
- Què sabem sobre els personatges femenins de la sèrie escollida? Sabem detalls de les seves vides?
- Quines són les seves preocupacions? I les seves virtuts?
- Aconsegueixen algun rol o paper important en algun moment de la sèrie?

ACTIVITAT 2. ENS IDENTIFIQUEM

2.1. Estereotips femenins i masculins

A continuació, reprenem la taula de la primera sessió de la [Unitat 6 | Personatges](#) en què apuntàvem les característiques de cada personatge, reflexionàvem perquè ens agraden, si són o no són una bona influència, etc. I **afegirem dues columnes on anotar quins estereotips masculins i quins femenins té el nostre personatge**. Un cop anotats, podem plantejar als nois i noies les preguntes següents:

- Creieu que aquests estereotips us influeixen en el vostre dia a dia?
- Quins estereotips us agraden i quins no?
- Creieu que la societat ens pressiona perquè en funció del sexe amb que hem nascut ens comportem d'una manera o d'una altra?
- Us resulta fàcil acceptar un noi que es comporti segons estereotips femenins o una noia que es comporti seguint el rol masculí? Per què?

Anàlisi del personatge

D'on surt el personatge? Per què és important per a la seva història o per què és famós?		Estereotips	
		masculins	femenins
Ens agrada? Per què?			
10 adjectius o característiques destacades			
És una influència per nosaltres? Per què?			

2.2. Desmuntant el sistema sexe-gènere

Un cop plantejades aquestes qüestions de forma general, podem explicar a l'alumnat que aquesta diferenciació de rols segons si som dones o homes s'estableix dins del que s'anomena **el sistema sexe-gènere** i que, de fet, és una construcció social que aprenem des de que som ben petits. Per plantejar aquesta qüestió, us serà útil aquest vídeo del programa "Oh my goig!", de Betevé, i titulat "**Desmuntant el sistema sexe-gènere**".

2.3. Reflexió conjunta

Un cop vist el programa, acabem la sessió intentant recopilar tots els conceptes apresos fins ara. Demanem als i les alumnes si ens sabrien definir de forma senzilla i sintètica:

- Què és el sexe?
- Què és el gènere?
- Què és el sistema sexe-gènere?

I per continuar treballant amb perspectiva de gènere...

Per acabar, us animem a seguir tots els passos indicats a les sessions 2 i 3 de la '**Unitat 6: Personatges**', on es continua el treball dels personatges a través de la creació d'un *fanfiction* audiovisual.

I després d'aquest treball d'anàlisi de personatges des de la perspectiva de gènere, mantindrem aquesta mirada en el treball de la unitat didàctica i a l'hora de crear els seus projectes audiovisuals, intentant ser capaços d'imaginar i recrear relacions més igualitàries pel que fa a les posicions que ocupen dones i homes a la societat, **tot anant més enllà del sexe amb què hem nascut i dels rols que la societat ens ha assignat**. Animeu-los, per tant, a **construir històries amb perspectiva de gènere!**

edu
CAC

